

MELETEMATVM PHILOLOGICORVM

FASC. IV.

*AD ORATIONES
VALEDICTORIAS*

OBSEQUIOSE

INVITAT

M. I. G. BIDERMANN. R.

FREIBERGAE,

Litteris MATTHAEANIS.

XXVI.

I.

Noua et adhuc inaudita notatione nuper IO. ADELB. GOTTFR. SCHNIEBERTVS a) dictionem Hebraicam אדם explicauit. Vti enim negat, hoc nomen fuisse primi hominis proprium, sed uniuerso generi humano commune vindicat: ita ipsam nominis naturam postulare adfirmat, ut ex tali origine deriuetur, qualis in omnes omnino conueniat homines, qui hac nota ab aliis rebus creatis secerni possint atque internosci. Et quoniam homo, potissimum animae habita ratione, a ceteris animantibus differt, aequum fuisse, et conditoris sapientia dignum, statuit, ut illi nomen imponeretur, quod potius animae excellentiam referret, quam quod de elegantia solius corporis, partis veluti ignobilioris, testaretur. Hac de causa illam etymologiam reiicit, quae vocabulum אדם, vel a *rubore* et elegantia, vel a *terra* deriuat. Contra vero omnes difficultates exspirare, sibi persuadet, si hoc nomen ad radicem רמה referatur, quae *similem esse* significat. Quia enim immortalis opifex huius uniuersi ipse adfirmat, b) hominem factum esse כדמותו, ad similitudinem suam, haec denominatio ratione sufficiente haud destitui sibi videtur. Neque formam Grammaticam repugnare, existimat, et eodem iure, quo אכנס, אשמן, אכזב, ex שמן, כזב, et אב et חם, abiecta tertia rad. ה, ex אבה et חמה prodeunt, אדם ex רמה deriuari. At enim uero non satis erat, ad formas generales prouocare; sed formam huic, quam vox אדם habet, similem Cl. Auctor in medium adferre debuisset, si potuisset. Si nempe nomen Hebraicum produxerit, quod ex verbo לה deductum, tertia rad. ה eiecta, נ heemanticum in fronte gerit, et duobus Kamez insignitur; dictionem אדם eandem in classsem referre non dubitabo. Sed longe aliam formam ea nomina induere, exempla docent. Sic enim ex רבה fit ארבה, locusta, ex תנה prodit אתנה, merces, ex שום ponere, deducitur אכסם, horreum. Quae omnia ita sunt comparata, ut neminem fere, nisi quis sibi praesidens videri velit, hanc vocem ab alia radice, quam ab אדם, deriuari pariantur.

II.

Quam leuis armaturae milites in litteris Hebraicis cum explicandis tum adplicandis olim Scholastici fuerint, testimoniis haud paucis demonstrari potest. THOMAS AQUINAS, inter suos cognomen *Angelici* sortitus, ubi de vocibus CHERVIM et SERAPHIM disputat, hanc criticam

a) Diss. Theol. philol. de voc. אדם origine et significatione. Hal. 1749. b) Gen. I, 16.

cam adfert: c) CHERVBIM et SERAPHIM sunt masculini generis, et pluralis numeri, desinentia in כים, et ponuntur pro pluribus personis unius ordinis. CHERVBIN autem et SERAPHIN desinentia in ין. sunt neutrius generis pluralis numeri, et ponuntur pro toto collegio unius ordinis. Et quis, quæso, haud excuset discipulos cum magistris alucinantes? Quam turpiter enim in hoc studiorum genere Patres, quos ecclesiasticos vocant, lapsi fuerint, quis nescit? ubi e. c. IVSTINVS MARTYR d) vocem *Satanas* ex Hebr. שטן *sat*, i. e. desertor, et נחש, *nahas*, i. e. serpens, componi adfirmat, EVSEBIVS e) nomen *Caini* a קנא *kana*, i. e. aemulando, dictum fuisse, statuit, EPIPHANIVS dictionem *Eua* cum adspiratione *mulierem*, sine adspiratione *serpentem* indicare, pronuntiat. f) etc. etc.

III.

Ex quarundam litterarum Hebraicarum in codicibus vetustis non satis distincte expressarum similitudine diuersam explicationem natam fuisse, copiosis exemplis alibi in medium adlatis, fuit demonstratum. g) Quibus nunc alia addimus, quæ idem confirmant. Num. XXIII, 15 אקרה *obuiam procedam*, ex קרה, Germanice conuersum legitur: *ich will warren*, quasi esset אקה ex קה exspectauit. *Nebem. VII, 3 עמרים* stantes, Germ. *arbeiteten*, ex עמל, laborauit. *Psaln. LIV, 5 זרים* alieni, Germ. *die stolzen* qf. זרים *Psaln. LXXX, 16 בן* filius, Germ. *festiglich*, qf. בן, firmiter. *Prou. XVII, 27 וקר* et frigidus, Germ. *theuer*, qf. יקר pretiosus. *Jes. XXXX, 13 הכן* expendit, Germ. *unterrichtet*, qf. הכן ex הכן, intelligere. *Ser. L, 27 פריה* iuueni earum, Germ. *ihre Kinder* à בר filius. *Heseck. VII, 11 נה* fletus, Germ. *Trost*. qf. נח quies.

IV.

Eadem procliuitate formas dictionum grammaticas ab interpretibus nonnunquam confusas esse, intelligimus. Neque est, quod hoc miremur aut exagitemus, si animo perpendamus, quot olim trices res grammatica fuerit implicata, quibusue difficultatibus et salebris critices studium iacuerit obseptum. Ex multis exemplis hæc pauca adferamus. *Exod. XXXIII, 14 הניחוהו לך*, quietem tibi conciliabo, ex נוח quiescere, Germanus interpretes transferens: *ich will dich leiten*, procul dubio radicem נחה, duxit, in mente habuit. *Psaln. CXXXXIII, 4 ישמום*, ob-

stupuit,

c) L. II. Sentent. Dist. IX, art. 4.
par. Euangel. L. XI, c. 6.
Vol. I. H. III.

d) Dialog. cum Tryph p. 331.

f) contr. haerel. L. III, f. 1092.

e) de Prae-
g) Heß. Hebopf.

stupuit, à שמם germanice conuersum legitur: *es ist verzehret*, veluti a המם deducendum, quod consumere et perficere significat. *Ier.* XXIII, 39. נשיתי obliuiscor, à נשא deriuandum, in vernaculo sermone translatum legitur: *ich will vwegnehmen*, à נשא abstulit. *Mich.* IV, 9. הריעו clanges, ab הריע, clanxit, Germanus vertit: *du hängest dich an*, quasi radix esset רעה confociari. *Zach.* IV, 12. המריקים, euacuantes, à רוק, germanice transfertur: *damit man abbricht*, radicem fingens מרק, *defricuit*.

V.

Multae dantur in lingua Hebraica dictiones, quae eandem formam ad diuersas radices referunt. Ita e. c. *Cobel.* II, 1. vox אנסכה ex verbo נסה, deduci et reddi potest: *ego te*, (o cor meum!) *tentabo*. Quo sensu LXXles transtulerunt: *παρασπασσε*. Neque inuita forma grammatica transfertur: *ego inungam te*, i. e. omnis generis deliciis te cumulabo, à נסך, inunxit. Nonnunquam tamen inter dictiones similis formae certa nota intercedit, qua altera ab altera potest distingui. Ita הוגה, *bogah Thren.* III, 32. *moestitia adfectus est*, quod ad radicem יגה referitur, ab illo הוגה, *bogah*, 2. *Sam.* XX, 13. quod significat *amotus est*, et ab הגה deriuatur, eo internoscitur, quod illud cum fulero ו, hoc autem sine eo legitur. Cum qua forma conspirat מרה *rebellans*, *Deuter.* XXI, 20. ex מרה, et מורה *docens*, Hiob XXXVI, 22. ex ירה deriuandum. Interdum accentus alio atque alio loco positus differentiam subindicat. Quo sensu e. g. dictio שבה, si aut Milel sit aut Milra, duplici sensu uno in loco occurrit 1. *Reg.* VIII, 48.

VI.

Inter ingenii luxuriantis vel potius cerebri delirantis ineptias merito illa etymologia refertur, qua Anglus, IO. TVRNERVS h) Latinum nomen *Pontifex* ex verbis Hebraicis פונה אה אש conflatum esse, contendit, hanc suae deriuationis causam interserens, quod haud exiguum sacerdotum officium olim in eo positum fuerit, ut respicerent ad ignem et sacrificiis destinatum, et caelitus in signum diuinæ benevolentiae demissum: cuius utriusque vestigia aperta in sacris litteris obuersantur i) Eandem fere licentiam ad explicanda nomina IO. HARDVINVS adfert, quum e. g. *Libertinos* Act. VI, 9. commemoratos, adpellatos esse statuit quasi לעבר הני i. e. *qui sunt ad latus utrumque*, scilicet Palaestinae et Syriae

b) Bibliotheqv. Vniuers. T. XV p. 53.
1. Reg. XVIII, 38. 1. Chron. XXII, 26.

i) Lev. VI, 9. IO. IX, 23. 24. 2. Macc. I, 19.

Syriae vicini: Pharisaeos autem ex פרה, fructum tulit, et צעה, de loco in locum migravit, nomen traxisse, dicitur, quod tales ii fuerint apud Iudaeos, quales sunt hodie praecones ad propagandam fidem Christianam in terras infidelium ablegati. k)

VII.

Cum multa alia in sacro codice loca prostant, quae praestantiam opum subterraneorum ex infimis telluris recessibus incredibili studio eruendarum commendant, tum in primis Iobum, naturalium rerum peritissimum, in libri, qui ab eo nomen tulit, capite XXVIII. admirabilem Dei sapientissimi potentiam, in parandis metallis et formandis gemmis conspicuam, proponere voluisse, tantum non omnes sacrarum litterarum interpretes adfirmant. Nuper tamen IAC. KOCHIVS explicationem huius capitis prorsus alienam in medium adferre non dubitavit, l) statuens, Iobum in illo agere de Pharaone, Aegypti rege, in mari rubro cum suis militibus misere submerso, postea vero a maris aestuantis fluctibus in littus eiecto, atque ex vestimentis regis, auro, argento, varisque gemma exornatis, ante alios noscendo. Ita enim ille: *Alle Ausleger sind bisher bey diesen Capitel auf eine geglaubte Beschreibung eines Bergwercks und der Bergwercks - Arbeit gefallen Vnd es ist wahr, das die meisten hier genannten Schätze aus Bergwercken herkommen. Allein die Handlungen und andere Umstände, die Hiob dabey meldet, kommen zum Bergwercke sehr gezwungen. Vnd wenn schon ein Verfertzer alles recht bergmännisch einkleidet, so sagt ein recht hebräischer und ungeradbrechter Grundtext doch nicht ja dazu.* Quam coactam vero contortam et difficilem ille vulgarem istam et adhuc communi consensu receptam explicationem iudicat, tam perplexa et inconueniens ea est paraphrasis, quam nouus interpretes suis lectoribus propinat, et ex qua sanus sensus, vix ad motus fidei, extorqueri potest. Audiamus comma huius capituli primum: *Je! was geschicht nun da? So bestehet und bleibet dennoch, so, wie ich oben davon weisagte, fest gestellet, für das mit dem Tyrannen und mit seinen Heer untergegangene Silber ein Ausgang an einen Vnschuldigen, der es erben sollte, aus der See ans Land, und fürs Gold ein Ort, da man sonst am wenigsten Gold suchen und vermuthen sollte, nemlich da, vvo man das Sülich oder den Vnflath aus meinem Hauße ausgießet.* Quam exiguam autem ipse Paraphrastes rerum metallicarum habuerit

k) in Opp. f 903.

l) in Rechtbeleuchten Buch Hiob P. II. p. 470.

habuerit notitiam, ex eo adparet, ubi ait: *Hiob sey mit seinen Freunden in einen Kux binunter gefahren.* m) Quis quaeso est, qui, haec legens, temperet sibi à risu?

VIII.

Multa super *Periculo* illo, quod CORNELIVS NEPOS commemorat, n) disputata fuerunt. Et alii quidem hoc nomine ipsam condemnationem et capitis supplicium, quo adfectus fuit Epaminondas, indicari perhibent, alii autem tabulam damnatoriam exprimi putant, in qua reorum nomina et mortis causa exponi et significari solebant. Quae posterior explicatio priori hoc loco recte praefertur. Non solum enim PLVTARCHVS, eandem historiam percensens, o) Epaminondam ait, rogasse, *ἐπιγραφῆσαι τῆ στήλη τὴν καταδικῆν, ut inscriberent columnae causam suae damnationis;* sed AELIANVS etiam haec fata his usus verbis reperit: p) *ἤξιεν, ἀποκτενεσθαι αὐτοὶ, ἐπιγραφῆσαι μὲν τοὶ τῆ στήλης, ὅτι etc.* Quae Cornelius Nepos hoc modo refert: *unum ab iis petiuit, ut in PERICVLO suo conscriberent,* etc. Et quoniam APPIANVS addit, q) Epaminondam petiisse, *κατὰ τὸν τάφον ἐπιγραφῆσαι,* i. e. ut haec sepulcro suo inscriberent; PERIZONIVS Periculi nomine columnam illam innui adfirmat, r) cui elogium seu titulus mortui inscribatur, sepulcro in memoriam denati imponendam. Generatim igitur omne publicum scripturae genus hoc nomine adpellatur, quod magistratus conceptis verbis vel dicit vel scribit: quo significato CICERO, ubi de scribis suae aetatis loquitur, *eorum,* inquit, s) *hominum fidei tabulae publicae periculaque magistratuum committuntur.* Speciatim autem ad aliam atque aliam causam, quae vitam, famam, et res gestas complectitur, haec dictio transfertur. Et hac mente Epaminondas, de Thebanis praeclare quidem meritus, sed inique ab iisdem condemnatus, postulabat, ut in periculo suo, h. e. in tabella, vel etiam columna sui ad memoriam decernenda, haec verba inscriberent: Epaminondas a Thebanis morte multatus est. Ipsa vero dictio, cum qua *Periculum* fere conuenit, de quo GESNERVS legi potest, t) optime ex Graeco *περικλεσθαι* deriuatur, quod *involuere* significat, et ratione etymologiae chartam notat vel membranam litteris

m) l c. p. 473.

Hist. L. XIII. c. 42.

p. 918.

p. 696.

n) in Epamin. VIII. 3.

q) in Syriac. p. 184.

s) Orat. in Verr. III. 79.

o) in Epam.

p) Var.

r) in Nott. ad Aelian.

t) Thesaur. Lat. Lingu. T. III.

litteris insignitam et conuolutam. Quae denominatio ex veterum scribendi consuetudine et facile explicatur, et ad omnis generis monumenta recte transfertur.

IX.

Sunt, qui *vinum Chium maris experts*, ab HORATIO docantatum, u) illud dici existimant, quod, licet in Italia natum, neque trans mare fuerit aduectum, Chium tamen, veluti praestantissimum, dignitate referat atque exaequet. Alii autem hoc nomine illud propinari statuant, cui nihil aquae marinae est admixtum. Veteres enim constat salem aut muriam poculis suis adspargere consueuisse, ut et ipse potus defaecaretur, et cibi concoctio adiunaretur, neque caput crapula tentaretur: de qua commixtione COLVMELLA et CATO copiose exponunt. w) Vina autem generosa in Lesbo et Chio nata hanc aquae marinae temperaturam non tulisse, GALENVS, x) et ex eo IO. LANGIVS, Lembergius, y) docent: quippe quae hanc ob causam ἀπαεραχτα, h. e. mixturae imparientia, cognominabantur, z) Iam si quaeras: quinam sensus in verba illa Horatiana exacte conueniat? CHABOTVS a) quidem lectori liberum relinquit, utram explicationem sequi velit. At veropriorem illam posteriori esse praefendam, et vinum maris experts vinum vernaculum atque indigenam referre, ex eo haud obscure intelligitur, quod idem poeta, paucis interiectis, b) vinum Chium *citra mare natum* appellat.

X.

PHARVS duo significat, et pro diuersa significatione cum diuerso etiam genere copulatur. Aut enim insulam et ciuitatem eiusdem nominis in Aegypto prope Alexandriam refert, de qua geographi exponunt: aut turrim notat, in hac insula ab architecto celeberrimo, Sostrato Cnidio, regis Ptolomaei Philadelphii insu et sumtibus splendide exstructam, diis Seruatoribus in nauigantium salutem inscriptam, et inter orbis miracula antiquitus relatum, cuius magnificentiam post alios HVMPHREY PRIDEAVX luculenter descripsit. c) Quemadmodum autem ipsa vox origine graeca est, quod littera peregrina ϕ indicat: ita etiam suum genus ex appellatiuis graeci sermonis nominibus mutuatur. Si enim turrim

u) L. II. Sat. VIII. 15.

w) de re rust. c. 104.

x) in Method. L. XII.

y) in Epistol. Medic. L. I. Ep. 27.

z) Galen. de composit. medic. L. IV.

a) Commentar. ad h. l.

b) vers. 47.

c) Alte und Neue Test. in

einer Connex. P. II. p. II. sqq.

rim significat, subaudito nomine masculino *πυργος*, i. e. turris, genere exprimitur masculino: si vero insulam vel urbem notat, intellectis nominibus *νησος* insula, vel *πολις*, urbs, generi feminino responderet. Consentit AVCTOR ETYMOLOGICI MAGNI: d) *Φαρος*, inquit, *εἰ μὲν ἀρσενικός, σημαίνει τὸν τῶπον, εἰ δὲ θηλυκός, τὴν πόλιν*. Quemadmodum autem Pharus duplicis generis beneficium olim nauigantibus praestabat, alterum, interdum exoptatum portum e longinquo monstrando, alterum, noctu accenso lumine cursum nautarum per tenebras dirigendo: ita expressissimam sapientiae imaginem referre videtur. In quam sententiam egregie DION: e) *quemadmodum, inquit, inter nauigantes, qui faces turrium obseruant, ii maxime salui euadunt, portumque inueniunt: ita, qui secundum leges sapientiae viuunt, tutissime per vitam transcunt, commodamque sedem nanciscuntur*.

Quam felicitatem uti omnibus illis propensissimo animi adfectu opto, qui sapientiae studiis in nostra litterarum officina seruiunt; ita iis inprimis eandem omnino, qui iam in eo sunt, ut nostris ex complexibus dimittantur, scholam superiorem adituri. Hi, ante quam abeant, pietatis et diligentiae specimina publice proferent, et à Patronis, Fautoribus, atque Amicis religiosà vota ad fortunanda sua studia expectabunt. Primus prodibit

CAROL. GOTTFR. GLAESER, *Gelenau-Misn.*

iuuenis, et pietate, et modestia, et diligentia, et utriusque artis musicae peritia commendatissimus, oratione Latina *diuinam maiestatem in montibus mirifice exsplendescentem* complexurus, Secundo loco

GOTTHELF HEINR. HEYNE, *Naundorf-Misn.*

qui id adhuc sedulo egit, ut dotes à natura faultrici concessas bene collocaret, seque ad futuram felicitatem oportune praepararet, verbis Hebraicis *de legibus Iudaeorum* exponet. Tertius

BENIAMIN FRIDR. KOEHLER, *Doebela-Misn.*

in quo singulares corporis atque animi virtutes suspicimus, et qui familiae suae paternoque nomini nouum decus minatur, oratione Theotisca *de cognitione animorum, doctori inprimis necessaria*, perorabit. His, non tam inore quam amore ductus, commilito coniunctissimus

Gottlob Fridr. Zündler, Freiberg.

poëmate Germanico bona verba adclamabit, *verisque incuntis delicias* decantabit, Non dubito, quin Vestram, Patroni et Fautores, beneuolentiam, quam his adolescentibus saepius declarastis, etiam cras, hora ante meridiem nona,

auscultando, suis praestituri. P. P. *Freiberg. prid.*

Cal. Mai. A. R. G. MDCCL.

Yb 627

(1/80)

ULB Halle
002 103 591 3

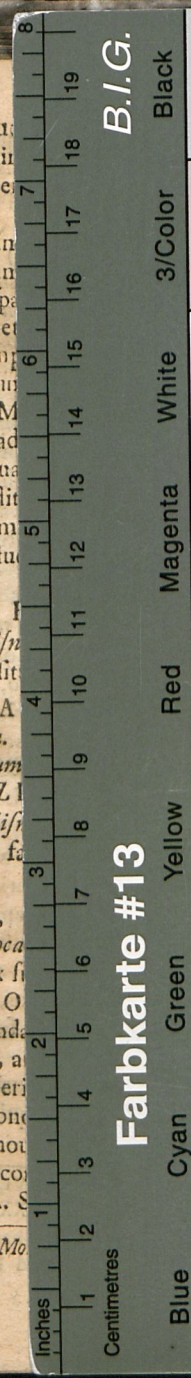

7A-20L

VD 18

N 26

MELETEMATVM PHILOGICORVM

FASC. IV.

*AD ORATIONES
VALEDICTORIAS*

*OBSEQUIOSE
INVITAT*

M. I. G. BIDERMANN. R.

FREIBERGAE,
Litteris MATTHAEANIS.

XXVI.

